

Klub Gazety Polskiej Konstantynów Łódzki

II TURNIEJ i RAJD „ŻOŁNIERZY WYKŁĘTYCH” im. ks. prał. płk. Stanisława Czernika ps. „Burza”

**Patronat Honorowy Burmistrza Konstantynowa Łódzkiego
Henryka Brzyszcza**

Konstantynów Łódzki, dn. 01 marca 2014 r.

WSTĘP

Oto trzymacie w ręku opracowanie na bazie, którego przeprowadzony zostanie turniej wiedzy o "Żołnierzach Wyklętych". Robiąc poniższe opracowanie mieliśmy świadomość, że podejmujemy się trudnego zadania stworzenia syntezy bardzo skomplikowanego (pod wieloma względami) okresu naszej historii. Po przeanalizowaniu wielu źródeł związanych z przedmiotową tematyką staraliśmy się wybrać teksty najbardziej "przyswajalne" mając na uwadze adresata. Na ile nam się to udało ocenicie sami. Wydawało nam się istotne by młody czytelnik zauważył pewne związki przyczynowo - skutkowe zawarte w opracowaniu, gdyż pozwolą one na stworzenie sobie obrazu pewnej całości jaką bez wątpienia był okres od 1944 r. (powstanie "NIE" i "NZW") do 1963 r. (śmierć "Lalka"). Dopiero w tym kontekście umieściliśmy wizerunki najbardziej znanych bohaterów walki o niepodległość Polski.

Wiele miejsca w niniejszym opracowaniu poświęciliśmy bliskiej nam wszystkim postaci ks. prał. płk. Stanisława Czernika, którego imieniem nazwaliśmy zorganizowany turniej i rajd. W czasie II wojny światowej walczył On w ramach AK z niemieckim okupantem, a następnie współpracował z Konspiracyjnym Wojskiem Polskim wymierzonym w okupanta sowieckiego. Był aresztowany i represjonowany przez komunistyczny reżim PRL Przez ponad 40 lat, aż do śmierci, związał swe losy ze społecznością Konstantynowa Łódzkiego jako proboszcz tutejszej parafii. Był niekwestionowanym autorytetem dla mieszkańców miasta. Skupiał wokół siebie różne środowiska i wspierał ludzi w ich szlachetnych i pożytecznych dla ogółu przedsięwzięciach. Trudno byłoby znaleźć godniejszego kandydata na patrona turnieju i rajdu poświęconego „Żołnierzom Wyklętym”.

Mamy nadzieję, że niniejsze opracowanie spełni oczekiwania uczniów i nauczycieli, stając się inspiracją do dalszego zgłębiania tematyki związanej z podziemiem niepodległościowym.

ŻOŁNIERZE WYKLĘCI – KRÓTKA CHARAKTERYSTYKA

Walki zbrojne w Polsce nie ustały wraz z podpisaniem kapitulacji przez hitlerowskie Niemcy. Wielu polskich żołnierzy zdawało sobie sprawę, że wkroczenie sowieckiego wojska nie wróży nic dobrego. Postanowili zostać w lasach i kontynuować walkę, aż do ostatecznego zwycięstwa.

Peerełowscy pseudohistorycy nazywali ten okres "epoką walki o utrwalenie władzy ludowej". Tak naprawdę - był to czas, kiedy komuniści pozbywali się ostatnich, prawdziwych obrońców niepodległej Polski. Wielu z nich poległo z bronią w ręku, a innych więziono i poddawano okrutnym torturom. Część z nich zasiadała na ławie oskarżonych w procesach pokazowych, których wynik był z góry przesądzony natychmiastowy wyrok śmierci.

Przez całe lata PRL-u, żołnierzy podziemia niepodległościowego nazywano "zapłutymi karłami reakcji", a wszystkie niepodległościowe organizacje, do których należeli, określano jako "faszystowskie bandy". W latach 1946-1947 w oddziałach zbrojnych polskiego podziemia antykomunistycznego walczyło 15-20 tys. żołnierzy. Wraz z pomocnikami, łącznikami, osobami ukrywającymi partyzantów w walkę orężną z narzuconym reżimem zaangażowanych było około 200 tys. osób. Szacuje się, że na terenie Polski w powojennych granicach w walce poległo około 8600 żołnierzy i działaczy podziemia, a około 79 tys. aresztowano. Straty polskiego podziemia na ziemiach zaanektowanych przez ZSRR szacuje się na około 3,5 tys. zabitych w walce z NKWD i blisko 25 tys. aresztowanych. Zatem łącznie w walce zginęło około 12,1 tys. żołnierzy walczących o niepodległą Polskę, a 104 tys. aresztowano. Na wielu aresztowanych wykonano wyroki śmierci, wielu zmarło w więzieniach i w obozach na zesłaniu. Tylko nielicznym udało się przetrwać stalinowski reżim, mimo to władza ludowa nie dawała im spokoju. Jako "reakcyjni bandyci" stale znajdowali się pod baczłą obserwacją zawsze czujnych służb bezpieczeństwa.

Dla instalującej się władzy ludowej partyzanci stanowili poważne zagrożenie. Żołnierzy podziemia niełatwo było wykryć, a ich działalność, skupiająca się na likwidacji Sowietów i kolaborujących z nimi polskich komunistów, była znakiem sprzeciwu wobec radzieckiej okupacji. Partyzanci podziemia wierzyli w rychły wybuch III wojny światowej, który mógłby Polsce przynieść niepodległość. Jednak sfałszowane wybory z 1947 r. i bierność Zachodu wobec tego faktu, zaczęły rodzić w "leśnych szeregach" pesymizm i przekonanie o bezsensowności dalszego oporu. Ujawnianiu się partyzantów sprzyjała też ustawa amnestyjna wprowadzona w marcu 1947 r. Amnestie przedstawiono jako akt dobrej woli i łaskę zwycięzców nad zwycięzonymi. Aby osiągnąć pożądaną sukces, zaangażowano aparat propagandy. Faktycznym celem amnestii była likwidacja zorganizowanego oporu przeciwników władzy ludowej. Obietnic amnestyjnych nie dotrzymano. Zebrana w toku przesłuchań wiedza, posłużyła do późniejszych

represji wobec ujawnionych i dotarcie do osób nadal prowadzących walkę. W czasie amnestii z podziemia wyszło 53 517 osób, swoją działalność ujawniło także 23 257 osób przebywających w więzieniach. Łącznie amnestia objęła 76 774 osoby. Jednak nie wszyscy postanowili się ujawniać, choć działania propagandy sprawiły, że informacja o amnestii trafiła do większości partyzantów. Kiedy trafiła ona do majora Hieronima Dekutowskiego ps. Zapora, dowódcy partyzanckiego oddziału działającego w rejonie Lublina, miał on rzec do swoich żołnierzy: "**Amnestia** to jest dla złodziei, a my to jesteśmy wojsko polskie". Zaledwie pół roku po tych słowach "Zapora" został złapany. Przez okres ponad roku był więziony i okrutnie maltretowany. Dla jeszcze większego upokorzenia – majora Dekutowskiego oraz jego podkomendnych, podczas procesu odbywającego się w listopadzie 1948 r., ubrano w mundury Wehrmachtu. Na "Zaporę" i jego sześciu żołnierzy zasądzono wyrok śmierci, który niezwłocznie wykonano. W chwili śmierci, pomimo tego, że miał tylko 30 lat, wyglądał jak starzec z siwymi włosami, wybitymi zębami, połamanymi rękami, nosem i żebrami oraz zerwanymi paznokciami. Jego ostatnie słowa brzmiały: "Przyjdzie zwycięstwo! Jeszcze Polska nie zginęła!".

Major Dekutowski był jednym z wielu żołnierzy z podziemia niepodległościowego, których po okrutnym śledztwie, na podstawie "prawomocnego wyroku" sądu skazywano na śmierć. Do bardziej znanych "żołnierzy wyklętych" należą chociażby: Józef Kuraś ps. "Ogień", Zygmunt Szendzielarz ps. "Łupaszka", Stanisław Sojczyński ps. "Warszyc", Danuta Siedzikówna ps. "Inka" i wielu, wielu innych. Natomiast ostatnim oficerem polskiego podziemia był Stanisław Marchewka ps. "Ryba", który zginął z bronią w ręku w marcu 1957 r. Dłużej od niego przetrwał tylko Józef Franczak ps. "Lalek" z oddziału kpt. Zdzisława Brońskiego „Uskoka” - zginął w obławie w Majdanie Kozic Górnych pod Piaskami (woj. lubelskie) prawie dwadzieścia lat po wojnie 21 października 1963 r.

Fizyczna eksterminacja żołnierzy antykomunistycznego podziemia nie wystarczyła komunistom. Dobrze wiedzieli, że z ofiary ich życia może w przyszłości powstać mīt, z którego nowe pokolenia Polaków będą czerpały siłę do walki z komuną. Podlegli sowietom politycy w Polsce obawiali się, że miejsca złożenia ich ciał staną się miejscem patriotycznych manifestacji społeczeństwa. I właśnie dlatego, zabitych czy też zamęczonych partyzantów chowano potajemnie. Najczęściej nocą, w dołach kloacznych, na torfowiskach, wysypiskach śmieci, często posilając się wapnem rozkładającym zwłoki.

Od 2011 r., dzień 1 marca został ustanowiony świętem państwowym, poświęconym żołnierzom zbrojnego podziemia antykomunistycznego i obchodzony jest jako Narodowy Dzień Pamięci "Żołnierzy Wyklętych". Pierwszy dzień marca jest dniem szczególnie symbolicznym dla żołnierzy antykomunistycznego podziemia.

Właśnie tego dnia w 1951 r. w kazamatach mokotowskiego więzienia strzałem w tył głowy zamordowano siedmiu członków IV Zarządu Zrzeszenia "Wolność i Niezawisłość".

PRZEGLĄD WYBRANYCH ORGANIZACJI NIEPODLEGŁOŚCIOWYCH

Najprościej rzecz ujmując zbrojne podziemie antykomunistyczne wywodziło się z dwóch głównych nurtów wcześniej walczących z okupantem niemieckim tj. z AK - Armii Krajowej (podziemne siły zbrojne państwa polskiego) i NOW – Narodowej Organizacji Wojskowej (założonej przez Stronnictwo Narodowe - największą partię polityczną II RP). Obie organizacje uznawały zwierzchnictwo władz RP i Naczelnego Wodza na uchodźstwie. Oprócz w/w niebagatelną rolę w walce z komunistami odegrały regionalne, najczęściej wywodzące się z AK organizacje niepodległościowe o strukturach lokalnych w tym Konspiracyjne Wojsko Polskie, które działało głównie na terenie województwa łódzkiego.

Poniżej przedstawiona jest krótka charakterystyka tych organizacji wraz ze zmianami jakiej zachodziły w nazewnictwie i strukturach na przestrzeni ich działalności w podziemiu antykomunistycznym.

NIE – kadrowa organizacja wojskowa, której zadaniem było kontynuowanie walki o niepodległość Polski po wkroczeniu Armii Czerwonej. Nazwa może być tłumaczona na dwa sposoby – NIE jako skrót od słowa "Niepodległość" lub jako symbol sprzeciwu wobec ZSRR. Komendantem Głównym NIE został generał Leopold Okulicki. Idea NIE narodziła się w drugiej połowie 1943 r. Organizacja składała się z wybranych żołnierzy AK przy zachowaniu ścisłej konspiracji. Wybuch Powstania Warszawskiego i realizowana przez AK **Akcja Burza** spowodowały całkowitą dezorganizację struktur NIE. Większość oficerów oddelegowanych do NIE wzięła udział w powstaniu, tym samym dekonspirując się i po kapitulacji musiała pójść do niewoli niemieckiej. Bezpośrednie działania NIE miała podjąć po rozwiązaniu Armii Krajowej 19 stycznia 1945 r. Organizacja została sparaliżowana po przypadkowym aresztowaniu gen. Emila

Fieldorfa "Nila" (7 marca 1945 r.) przez NKWD i zesłaniu go – nierozpoznanego – w głąb ZSRR oraz po aresztowaniu Komendanta Głównego NIE gen. Leopolda Okulickiego "Niedźwiadka" wraz z przywódcami Polskiego Państwa Podziemnego (27 marca 1945 r.) i wywiezieniu do Moskwy, gdzie władze sowieckie wytoczyły im w czerwcu 1945 r. pokazowy **"proces szesnastu"**. Kolejny komendant NIE – płk Antoni Sanojca w porozumieniu z dowódcą AK w likwidacji – płk. Janem Rzepeckim wystąpił do p.o. Naczelnego Wodza Polskich Sił Zbrojnych gen. Władysława Andersa o rozwiązanie NIE, co nastąpiło 7 maja 1945 r. Jednocześnie podjął on decyzję o kontynuowaniu działań w postaci powołanej Delegatury Sił Zbrojnych na Kraj.

Delegatura Sił Zbrojnych na Kraj (DSZ) – formacja zbrojna polskiego podziemia antykomunistycznego, powstała po rozwiązaniu organizacji "NIE" 7 maja 1945 r. rozkazem p.o. Naczelnego Wodza gen. Władysława Andersa, w celu prowadzenia walki zbrojnej z okupantem sowieckim. Na czele stanął płk Jan Rzepecki. Najważniejsze zadania jakie stały przed delegaturą to opanowanie tworzących się żywiołowo oddziałów partyzanckich, oraz stała łączność z Naczelnym dowództwem w Londynie w tym organizowanie przerzutów poczty, środków i ludzi niezbędnych do prowadzenia działalności konspiracyjnej. Delegatura istniała do 6 sierpnia 1945 r., kiedy została rozwiązana rozkazem płk. Rzepeckiego. W jej miejsce powołano do życia polityczną, w założeniu organizację "Wolność i Niezawisłość".

Zrzeszenie Wolność i Niezawisłość (WiN) (używana była również forma "Wolność i Niepodległość" pełna nazwa: Ruch Oporu bez Wojny i Dywersji "Wolność i Niezawisłość") – polska cywilno-wojskowa organizacja antykomunistyczna założona 2 września 1945 r. w Warszawie. Jej trzon stanowiły pozostałości rozwiązanej w 1945r. Delegatury Sił Zbrojnych na Kraj. WiN przejęła jej strukturę organizacyjną, kadry, majątek a także częściowo oddziały leśne. Jesienią 1945 r. aresztowano prezesa WiN płk. Jana Rzepeckiego i innych przywódców organizacji. Kolejne kierownictwa aresztowano co kilka miesięcy. Na przełomie lat 1947/1948 UB aresztowała tzw. IV Zarząd WiN i w jego miejsce ze swoich agentów utworzyła strukturę zwaną V Komendą WiN, której celem było kontrolowanie środowisk niepodległościowych i dezinformacja wywiadów zachodnich. Operacja powyższa nosiła kryptonim „Cezary” i zakończona została w grudniu 1952 r. „ujawnieniem” się członków V Komendy WiN.

Narodowe Siły Zbrojne (NSZ) – organizacja wojskowa powstała 1 lipca 1942r. z części żołnierzy Narodowej Organizacji Wojskowej NOW (druga część podporządkowała się AK) i innych mniejszych organizacji konspiracyjnych, głównie o obliczu narodowym. Na skutek działań UB i NKWD na przełomie lat 1945 i 1946 doszło do rozbicia struktur NSZ i w styczniu 1947r. jej pozostałości zostały podporządkowane Narodowemu Zjednoczeniu Wojskowemu.

Narodowe Zjednoczenie Wojskowe (NZW) – polska konspiracyjna organizacja wojskowo-polityczna o charakterze narodowym działająca w latach 1944/1945-1956, która powstała w listopadzie 1944 r. decyzją przedstawicieli Stronnictw Narodowego na bazie NOW, NSZ, oraz lokalnych struktur AK. Po upadku powstania warszawskiego Armia Krajowa przeżywała poważny kryzys i nie była w stanie skutecznie przeciwstawić się przejmującym władzę komunistom. W związku z tym, inicjatywę w kraju postanowili przejąć narodowcy. Chodziło o odbudowanie konspiracyjnych struktur po załamaniu się działalności największej dotychczas organizacji i utworzenie nowej, która byłaby lepiej przystosowana do warunków po zajęciu ziem polskich przez Armię Czerwoną i powstaniu tzw. władzy ludowej. Oddziały partyzanckie NOW i NSZ w większości nie ujawniały się wobec wkraczających Sowietów, dlatego były w mniejszym stopniu rozpracowane przez NKWD, a także przez rodzime siły komunistyczne (gł. PPR i AL). Siedzibą

Komendy Głównej NZW była Łódź. W marcu i kwietniu 1946 r. w wyniku rozległych aresztowań UB rozbiło prawie całą komendę Główną NZW i niektóre komendy Okręgów. Nie były one już później odtwarzane w takiej skali, jak na początku działalności. Na początku 1947 r., wobec coraz większego terroru ze strony komunistów i spadku nadziei na wybuch III wojny światowej, część członków NZW ujawniła się po uchwaleniu przez Sejm amnestii 22 lutego 1947 r. Reszta struktur terenowych pozostawała w konspiracji do początku lat 50. Najdłużej działała Komenda Powiatowa NZW Bielsk Podlaski, która ujawniła się w Warszawie dopiero jesienią 1956 r. Pomimo obław i pacyfikacji z udziałem grup operacyjnych UB i NKWD oraz regularnych jednostek wojskowych LWP, do początku lat 50. utrzymywały się w terenie mniejsze oddziały NZW, składające się z kilkunastu lub najczęściej kilku partyzantów, szczególnie na

Białostocczyźnie i Mazowszu. Na tych terenach również najdłużej utrzymywały się komendy powiatowe NZW: Maków Mazowiecki – do sierpnia 1950 r., Ciechanów – do kwietnia 1951 r., Kolno – do kwietnia 1952 r., Bielsk Podlaski – do jesieni 1956 r. W późniejszych latach w terenie utrzymywali się jedynie pojedynczy partyzanci NZW, jak Michał Krupa ps. "Wierzbą" (przetrwał w konspiracji do lutego 1959 r.), czy Andrzej Kiszka ps. "Dąb" (ukrywał się w leśnym bunkrze koło Huty Krzeszowskiej aż do 31 grudnia 1961 r.). Władze komunistyczne stosowały przeciwko konspiracji narodowej najbardziej perfidne metody. Jedną z nich była działalność tzw. band pozorowanych, składających się z funkcjonariuszy UB, KBW, rzadziej żołnierzy LWP, którzy udawali prawdziwe oddziały partyzanckie (byli poprzebierani i wyposażeni jak "leśni") i w ten sposób prowadzili rozpoznawanie struktur konspiracyjnych. Ich działalność miała obciążać konto podziemia niepodległościowego i przedstawić je w jak najgorszym świetle w oczach społeczeństwa.

ORGANIZACJE NIEPODLEGŁOŚCIOWE DZIAŁAJĄCE W PABIANICACH I OKOLICY

W 1945 r. w oparciu o kadry rozwiązanej Okręgu Łódź AK powstał Inspektorat Okręgu Łódź AK z placówką w Pabianicach. Prace organizacyjne inspektoratu przerwały aresztowania przeprowadzone przez NKWD i UB. We wrześniu 1945 r. żołnierze Inspektoratu Okręgu Łódź AK ujawnili się przed komisjami amnestyjnymi. W tym samym czasie powstał Okręg Łódź WiN z obwodem w Pabianicach. Do grudnia 1946 r. WUBP w Łodzi zlikwidował struktury WiN a 13 stycznia 1947 r. przed sądem w Łodzi rozpoczął się pokazowy proces łódzkiej komendy WiN. Przetrwała jedynie komenda Obwodu Pabianice, która jako luźna struktura działała do 18 stycznia 1950 r. W latach 1948 - 1950 funkcjonowała lokalna organizacja niepodległościowa o takiej samej nazwie tj. „Wolność i Niezawisłość” skupiająca około 50 członków, zajmujących się propagandą antykomunistyczną i gromadzeniem broni na terenie Łodzi, Pabianic i Łasku. Pod koniec roku 1948 do organizacji dostał się pracownik WUBP Katowice dzięki któremu w połowie roku 1950 organizacja została zlikwidowana.

Konspiracyjne Wojsko Polskie (KWP) – regionalna polska (poakowska) organizacja niepodległościowa działająca od kwietnia 1945 r., głównie na terenie województwa łódzkiego, ale także w województwach śląskim, poznańskim i kieleckim. Twórcą i głównodowodzącym KWP (do czerwca 1946 r.) był kpt. Stanisław Sojczyński ps. "Warszyc". Działania KWP obejmowały: samoobronę, walkę z bandytyzmem, ochronę społeczeństwa przed Armią Czerwoną, likwidację najbardziej aktywnych urzędników władzy komunistycznej, a także niezbędne dla zdobycia środków do walki **rekwizycje**.

KWP była od samego początku główną organizacją niepodległościową na terenie województwa łódzkiego, a po amnestii w sierpniu 1945 r. jej szeregi zasilili wielu byłych AK-owców, którzy nie zostawili broni. W nocy z 19 na 20 kwietnia oddział Jana Rogółki ps. "Grot" opanował chwilowo Radomsko i uwolnił 57 aresztowanych z więzienia UB. Dzień później 40-osobowy oddział Henryka Glapińskiego ps. "Klinga" rozbił w kompleksie leśnym Graby 200-osobową grupę pościgową KBW. Na skutek zdrady jednego z podkomendnych „Warszyc” został aresztowany przez UB 27 czerwca 1946 r. wraz w Częstochowie na posesji przy ulicy Wręczyckiej 11 gdzie się ukrywał. Wkrótce po tym aresztowane zostało całe dowództwo KWP. Organizacja nie zaprzestała jednak działalności. W marcu z amnestii skorzystał Wiesław Janusiak ps. "Prawdzie", a z nim wyszło z podziemia paruset żołnierzy KWP. 9 listopada 1948 r. aresztowany został kolejny szef organizacji – Jan Małolepszy ps. "Murat", niedługo po tym zamordowany w więzieniu. Resztki organizacji pozostały w podziemiu aż do 1954 r., ale poza sporadycznymi niewielkimi zasadzkami na UB nie były już zdolne do prowadzenia aktywnej walki zbrojnej. KWP obejmowało swoim zasięgiem Pabianice, które wchodziły w skład Komendy Powiatowej KWP Łask.

Wymieniając walczących z Sowietami i ich komunistycznymi poplecznikami nie sposób zapomnieć o młodzieży, która w okresie powojennym widząc „dobrodziejstwa” jakie niesła ze sobą tzw. władza ludowa, zrzeszała się w wielu związkach i organizacjach, swoją działalnością sprzeciwiającą się rządzącym. Pabianice zajmują chlubne trzecie miejsce pod względem ilości Niepodległościowych Organizacji Młodzieżowych w województwie Łódzkim po Łodzi i Tomaszowie Mazowieckim.

Niepodległościowe Organizacje Młodzieżowe działające w latach 1945-1956 na terenie Pabianic.

Biali Harcerze – okres działalności to wiosna 1951 – XI 1953, d-ca Lech Sławomir Dąbrowski, zakres działalności - gromadzenie broni, 8 osób.

Błyskawica: Konspiracyjne Przysposobienie Wojskowe – okres działalności: III 1948 – III 1949, d-cy: Czesław Przyrowski „Wilk”, Ryszard Stankiewicz „Por. Wrzos” - zakres działalności - propaganda, gromadzenie broni, 11-37 osób.

Skauting - okres działalności: 1952 - IV 1953, d-ca Henryk Adamiak „Wicher”, zakres działalności – propaganda, dywersja, 10 osób.

Walka o Ziemię Wschodnie – okres działalności: styczeń 1947 – II 1949, d-ca Jerzy Jan Bartłomiejczyk, zakres działalności - propaganda, 5-10 osób.

Zorza – okres działalności to lata 1950 – 1952, d-ca Mieczysław Patora, zakres działalności - propaganda, 5 osób.

SKRÓTOWE KALENDARIUM AKCJI PODZIEMIA ANTYKOMUNISTYCZNEGO W REJONIE ŁODZI:

Łowicz, 8.03.1945 - rozbicie więzienia i uwolnienie 73 więźniów przez Grupę Szturmową Szarych Szeregów Obwodu Łowicz AK, dowódca Jan Kopalka ps. „Antek”.

Łęczno, 29/30. 04.1945 - opanowanie miejscowości i rozbicie posterunku MO przez oddział „Burzy” (ok.100 żołnierzy), straty: UB- 1, PPR – 1.

Łódź, 22.05.1945 - zastrzelenie oficera Armii Czerwonej – doradcy WUBP w Łodzi przez oddział „Niepodległość” (NIE).

Pabianice, 10.06.1945 - zajęcie aresztu PUBP i uwolnienie 10 aresztantów przez oddziały „Gajda” i „Zryw” pod dowództwem ppor. Aleksandra Arkuszyńskiego ps. „Maj” (bez jednego wystrzału i strat własnych).

Piotrków Trybunalski Szczekanic, 17.06.1945 - rozbicie obozu dla Niemców i żołnierzy AK przez oddział „Burzy” (ok.100 żołnierzy), uwolniono wszystkich Polaków, straty: UB - 4, MO -1.

Majkowice-Diabla Góra, 8.07.1945 - bitwa oddziału „Burzy” (ok.100 żołnierzy) z oddziałem Armii Czerwonej (kilkuset) i UB (kilkunastu), straty: „Burza” – ok. 20, Armia Czerwona - UB – kilkudziesięciu.

Brzeziny, 6.09.1945 - nieudana próba rozbicia PUBP i KP MO przez oddział „Wichra” (ok.30 żołnierzy).

Lubowidza, 7.09.1945 - stracie grupy operacyjnej UB-MO (50 funkcjonariuszy) z oddziałem "Wichra" (ok.30 żołnierzy), straty: MO - 2 zabitych, 16 wziętych do niewoli.

Nakielnica, 21.10.1945 - akcja oddziału „Niepodległość”/ „Groźny” na majątek łódzkiego szpitala wojskowego, zastrzelono pułkownika LWP i osobę cywilną, raniono oficera LWP

Stobiecko Miejskie, 26.10.1945 - akcja pacyfikacyjna oddziału KWP dowódca por. Eugeniusz Tomaszewski ps. „Burta”, żołnierze z kompanii „Ochrona” i „Czołówka” (50), uprowadzono 10 członków PPR i funkcjonariuszy UB, 2 z nich rozstrzelano.

Bolesławiec, 29/30.11.1945 - zajęcie miejscowości przez oddział „Orla” (ok.50 żołnierzy), rozstrzelano 12 komunistów

Warta, 14.12.1945 - opanowanie miejscowości i rozbicie posterunku MO i dokonanie rekwizycji w przylegających do posterunku sklepach przez oddział „Niepodległość”/„Groźny” (ok.40 żołnierzy), rozstrzelano dwóch komunistów.

**ŻYCIORYS KS. STANISŁAWA CZERNIKA (1916-2006) – KAPŁANA DIECEZJI
SANDOMIERSKIEJ, WARMIŃSKIEJ I ŁÓDZKIEJ, KAPELANA 74 PUŁKU PIECHOTY AK,
ps. „KRYSTIAN” I „BURZA”, PODPUŁKOWNIKA REZERWY.**

Stanisław Czernik urodził się 3 listopada 1916 roku w Skrzyńsku, powiat Przysucha, jako syn Adama i Karoliny z domu Gutowskiej.

Uczęszczał do Gimnazjum w Końskich, a następnie w Sandomierzu, gdzie w 1936 roku zdał egzamin maturalny. W tym samym roku wstąpił do Seminarium Duchownego w Sandomierzu. 10 maja 1941 roku otrzymał święcenia kapłańskie z rąk biskupa sandomierskiego Jana Kantego Lorka. Po święceniach był wikariuszem w parafii Błogie koło Opoczna. Odmówił zdjęcia i oddania dzwonów kościelnych na rozkaz niemieckich władz okupacyjnych. Z tego powodu był przesłuchiwany i został zwolniony z parafii. W grudniu 1941 roku rozpoczął działalność konspiracyjną w Związku Walki Zbrojnej. W lipcu 1942 roku został wikariuszem w Niekłaniu koło Końskich. 5 stycznia 1943 roku złożył przysięgę na ręce dziekana Kieleckiego Okręgu AK, ks. Juliana Maruszewskiego „Rogali”. Był kapelanem Obwodu AK w Końskich oraz Zgrupowania porucznika Waldemara Szwieca „Robota”, wchodzącego w skład Zgrupowań Partyzanckich AK „Ponury”. W 1944 roku został mianowany wikariuszem w Ożarowie.

W lipcu 1944 roku, w czasie akcji „Burza”, został kapelanem 74 pułku piechoty AK, który wchodził w skład 7 Dywizji Piechoty AK walczącej w ramach Kieleckiego Korpusu AK. Początkowo uczestniczył w marszu pułku na pomoc walczącej Warszawie. A gdy stało się to niemożliwe, we wszystkich walkach pułku na Kielecczyźnie. Odprawiał Msze Święte polowe, organizował obchody świąt narodowych. 28 października 1944 roku wziął udział w pięciodniowej bitwie pod Koszowem – Krzepinem - Radkowem, największej bitwie oddziałów AK z siłami niemieckimi między Wisłą a Wartą. Kapelan ks. kpt. Stanisław Czernik na ochotnika przedarł się i sprowadził posiłki dla oddziału zagrożonego okrążeniem, ratując w ten sposób walczących w beznadziejnym położeniu żołnierzy AK. W bitwie tej polskie oddziały zadały poważne straty niemieckim siłom pacyfikacyjnym (około 200 zabitych i rannych). Wzięto 99 jeńców niemieckich; zdobyto dwa wozy broni i amunicji. Tą pięciodniową bitwą oddziały AK w znacznym stopniu osłabiły niemieckie zaplecze frontu wschodniego.

Za bohaterską służbę duszpasterską w AK został odznaczony Orderem Virtuti Militari V klasy (Rozkazem Dowódcy Sił Zbrojnych w Kraju, generała Leopolda Okulickiego z dnia 1 stycznia 1945 roku, wydanym w bunkrach na Pękowcu)

Swoją walkę w oddziałach partyzanckich nazwał „służbą Bogu i Ojczyźnie”. Uważał, że jako kapłan został posłany przez Chrystusa, aby głosić Jego słowo do ludu i uznawał to za wielkie powołanie i wielkie szczęście, że mógł być wśród żołnierzy, razem z nimi walczyć. Był chłopskim synem jak oni. Darzyli go zaufaniem i okazywali mu szacunek.

6 stycznia 1945 roku, tuż przed wkroczeniem wojsk sowieckich wrócił do rodzinnej wsi. Został aresztowany przez gestapo, ale udało mu się zbiec. W 1945 roku został wikariuszem w Siennie, zastępując ks. Stanisław Domańskiego, który po aresztowaniu przez UB zaginął. Ksiądz Stanisław Czernik współpracował z Konspiracyjnym Wojskiem Polskim, kapitana Stanisława Sojczyńskiego „Warszyca”. W 1946 roku zagrożony aresztowaniem przez UB musiał uciekać. Podjął pracę duszpasterską w Osieku w diecezji warmińskiej. Został aresztowany w 1949 roku w Pasłęku.

Wspominając powojenne zmagania z komunizmem, ksiądz Stanisław Czernik mówił: „Wiedzieliśmy, że jest to system bezbożny, ale oczywiste stało się wkrótce, że jest to system zbrodniczy... Po wojnie komuniści przygotowywali się do realizacji swojego planu, ale liczyli się z nastrojami społeczeństwa. Roczniki, które walczyły o Polskę były wychowywane przez szkoły polskie w duchu patriotyzmu. To byliśmy po prostu my. Nasze środowiska były jeszcze silne i komuniści musieli się liczyć z nimi. Komuniści publicznie pojawiali się wśród katolików, chodzili z procesją w Boże Ciało. Odstawiali komedię. Niebezpieczeństwo pojawiło się za 2-3 lata, gdy o wszystkim zaczęły decydować władze bezpieczeństwa... Komuniści wiedzieli, że atak na Kościół i na środowiska wierne Armii Krajowej pomogą im w realizacji rozbicia narodu polskiego. Z tego powodu bezwzględnie niszczone te środowiska przez aresztowania, prześladowania, sądy kapturowe i rozstrzeliwania. Komuniści rozumieli, że środowiska AK są nośnikami idei niezależności narodu.”

W 1950 roku po uwolnieniu z więzienia przeszedł do pracy w diecezji łódzkiej. Ukończył Akademię Teologii Katolickiej, a następnie został wikariuszem parafii katedralnej w Łodzi. W 1965 roku został proboszczem parafii Narodzenia Najświętszej Maryi Panny w Konstantynowie Łódzkim. W czasie pracy duszpasterskiej dokonał rozbudowy i renowacji kościoła parafialnego oraz wybudował świątynię Miłosierdzia Bożego.

Od 1970 roku był duszpasterzem środowisk kombatanckich okręgu łódzkiego: AK, NOW, NSZ, BCh, KWP i Związku Sybiraków. Był kanonikiem honorowym Kapituły Katedralnej Łódzkiej, kapłanem Jego Świątobliwości, Honorowym Obywatel Konstantynowa Łódzkiego. Został odznaczony również Krzyżem Walecznych, Złotym Krzyżem Zasługi z Mieczami, Krzyżem AK, Kombatanckim Krzyżem Zasługi, Odznaką Weterana Walk o Niepodległość i Krzyżem Partyzanckim.

Zmarł 31 października 2006 roku w Konstantynowie Łódzkim. Spoczywa na miejscowym cmentarzu.

SYLWETKI NIELICZNYCH SPOŚRÓD WIELU ŻOŁNIERZY WYKŁĘTYCH

Gen. Leopold Okulicki „Niedźwiadek”, „Kobra”, „Termit” (1898 – 1946) – generał WP. W czasie I wojny światowej jako uczeń gimnazjum wstąpił do Legionów Polskich. Od 1918 r. oficer WP uczestniczył w wojnie z bolszewikami. Po ukończeniu Wyższej Szkoły Wojennej m.in. wykładał taktykę w Centrum Wyszkożenia Piechoty i służył w Oddziale III Operacyjnym Sztabu Głównego. We wrześniu 1939 r. walczył w obronie Warszawy. W konspiracji był komendantem okręgu łódzkiego, a następnie łwowskiego ZWZ. Aresztowany przez NKWD, więziony, po zwolnieniu służył w Armii Polskiej w ZSRS. Przeniesiony do Wielkiej Brytanii, ukończył kurs cichociemnych i w maju 1944 r. został przerzucony do kraju. Objął stanowisko pierwszego zastępcy szefa sztabu Komendy Głównej AK. Uczestniczył w Powstaniu Warszawskim, a po kapitulacji został dowódcą AK. Po rozwiązaniu AK pełnił funkcję komendanta Sił Zbrojnych w Kraju, kierował demobilizacją AK oraz nadzorował organizację NIE. Aresztowany przez NKWD, skazany w „procesie szesnastu”, zmarł w więzieniu na Łubiance w Moskwie.

Ordery i odznaczenia

- Order Orła Białego - pośmiertnie odznaczony przez Prezydenta RP Lecha Wałęsę (11 listopada 1995 r.)
- Krzyż Złoty Orderu Wojennego Virtuti Militari – dwukrotnie
- Krzyż Srebrny Orderu Wojennego Virtuti Militari
- Krzyż i Medal Niepodległości
- Krzyż Walecznych – czterokrotnie
- Złoty Krzyż Zasługi z Mieczami
- Legia Zasługi (pośmiertnie, USA)
- Gwiazda Wytrwałości (1985 r.).

Gen. August Emil Fieldorf „Nił”, „Weller”, „Jordan” (1895 – 1953) – w czasie I wojny światowej walczył o niepodległość w Legionach i POW. Brał udział w wojnie polsko-bolszewickiej 1920 r. oraz kampanii wrześniowej 1939 r. Przedostał się do Francji, gdzie kontynuował służbę w Polskich Siłach Zbrojnych. W 1940 r., jako emisariusz rządu, został przerzucony do okupowanej Polski. Pełnił wysokie funkcje dowódcze w ZWZ-AK, m.in. był inspektorem Obszaru Krakowsko – Śląskiego ZWZ, szefem Kedywu Komendy Głównej AK – nadzorował wszystkie akcje dywersyjne polskiego podziemnego wojska. Od wiosny 1944 r. współtworzył organizację „NIE” i jesienią 1944 r. został wyznaczony na jej dowódcę. W marcu 1945 r. aresztowali go Sowieci; nierozpoznany trafił do łagru. W 1947 r. powrócił do kraju. Nie podjął działalności konspiracyjnej – natomiast ujawnił swą tożsamość komunistycznym władzom. W 1950 r. został aresztowany, po czym po sfingowanym

procesie skazany na karę śmierci. Stracono go (przez powieszenie) w lutym 1953r.

Ordery i odznaczenia

- Order Orła Białego (2006 r.)
- Krzyż Złoty Orderu Wojennego Virtuti Militari (1923 r.)
- Krzyż Srebrny Orderu Wojennego Virtuti Militari
- Krzyż Niepodległości (1932 r.)
- Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski (1937 r.)
- Krzyż Walecznych - czterokrotnie
- Złoty Krzyż Zasługi (1929 r.)
- Krzyż za Wilno.

Plk. Jan Rzepecki (1899–1983) – żołnierz Legionów, zawodowy oficer WP, walczył w kampanii wrześniowej 1939 r., a następnie pełnił wysokie funkcje dowódcze w Służbie Zwycięstwu Polski i ZWZ-AK. Po rozwiązaniu AK był zastępcą komendanta „NIE”, a później Delegatem Sił Zbrojnych na Kraj i prezesem I Zarządu Głównego WiN. Więziony przez komunistów w latach 1945–1947 i 1949–1954.

Ordery i odznaczenia

- Order Orła Białego - pośmiertnie (1995 r.)
- Krzyż Złoty Orderu Wojennego Virtuti Militari
- Krzyż Srebrny Orderu Wojennego Virtuti Militari
- Krzyż Niepodległości
- Krzyż Walecznych – trzykrotnie.

Plk. Franciszek Niepokólczycki (1902 – 1974) „Halny”, „Teodor”, „Żejmian” – od 1918 r. był żołnierzem POW na Kijowszczyźnie, a od 1920 r. służył w WP w wywiadzie i jednostkach saperskich, walczył w wojnie polsko-bolszewickiej 1920 r. oraz kampanii wrześniowej 1939 r. Od października 1939 r. działał w konspiracji niepodległościowej, m.in. organizował Związek Odwetu ZWZ. Przez całą okupację pełnił funkcje dowódcze w Komendzie Głównej ZWZ, a później AK, m.in. współtworzył Kedyw i koordynował akcję pomocy powstańcom w warszawskim getcie. Brał udział w Powstaniu Warszawskim. Po jego upadku został osadzony w oflagu II C Woldenberg – do Polski powrócił w lutym 1945 r. Był zastępcą komendanta Obszaru Południowego DSZ, a później WIN. Od listopada 1945 r. przez kilka tygodni był prezesem Obszaru Południowego,

a następnie prezesem II Zarządu Głównego WiN. Aresztowany w październiku 1946r., we wrześniu 1947 r. został skazany na karę śmierci, zamienioną następnie na karę dożywotniego więzienia. Więzienie opuścił w grudniu 1956 r., następnie mieszkał w Warszawie.

Pplk. Wincenty Kwieciński (1916 – 1984) – zawodowy oficer WP walczył w kampanii wrześniowej 1939 r., a następnie był oficerem wywiadu i kontrwywiadu w ZWZ-AK. Po rozwiązaniu AK pełnił funkcje dowódcze w „NIE” i DSZ, a później był prezesem III Zarządu Głównego WiN. Więziony przez komunistów w latach 1947 – 1957. Na przełomie lat siedemdziesiątych i osiemdziesiątych wspierał KOR i ROPCiO, a później „Solidarność”.

Ordery i odznaczenia

- Order Virtuti Militari V klasy - dwukrotnie: 1945 r. i 1970 r.
- Złoty i Srebrny Krzyż Zasługi z Mieczami
- Krzyż Armii Krajowej
- Order Orła Białego - pośmiertnie odznaczony przez prezydenta Lecha Kaczyńskiego 15 sierpnia 2008.

Pplk. Łukasz Ciepliński (1913 – 1951) – zawodowy oficer WP, walczył w kampanii wrześniowej 1939 r., w latach 1941 – 1945 był inspektorem rzeszowskim w ZWZ-AK. Po rozwiązaniu AK był jednym z dowódców w „NIE” i DSZ, a później prezesem IV Zarządu Głównego WiN. Ujęty w 1947 r., za działalność niepodległościową został przez komunistów skazany na śmierć i zamordowany strzałem w tył głowy w 1951 r.

Ordery i odznaczenia

- Order Virtuti Militari V klasy
- Krzyż Walecznych
- Order Orła Białego - pośmiertnie odznaczony przez Prezydenta RP Lecha Kaczyńskiego 3 maja 2007.

Mjr. Hieronim Dekutowski „Odra”, „Zapora” (1918 – 1949) – w 1939 r. ochotniczo uczestniczył w działaniach zbrojnych we Lwowie. Następnie dotarł do Francji, gdzie wstąpił do formujących się Polskich Sił Zbrojnych. Po kapitulacji Francji przedostał się do Wielkiej Brytanii. Przeszedł elitarne szkolenie dla cichociemnych. Zrzucony do kraju latem 1943 r., został przydzielony do Okręgu AK Lublin. Po wkroczeniu Armii Czerwonej dowodził oddziałem wykonującym akcje przeciw NKWD, Urzędowi Bezpieczeństwa i MO. Od lata 1945 r. dowodził wszystkimi oddziałami leśnymi w Inspektoracie Lubelskim DSZ, a później WiN. Latem 1947 r. ujawnił się. Zagrożony aresztowaniem usiłował przedostać się na Zachód.

Aresztowano go jesienią tegoż roku, poddano brutalnemu śledztwu i skazano na karę śmierci. Po próbie ucieczki z celi śmierci wybito mu zęby oraz połamano ręce i nogi. Został stracony wiosną 1949 r.

Ordery i odznaczenia

- Krzyż Srebrny Orderu Wojennego Virtuti Militari
- Krzyż Wielki Orderu Odrodzenia Polski – pośmiertnie, postanowieniem prezydenta RP Lecha Kaczyńskiego z 15 listopada 2007 „za wybitne zasługi dla niepodległości Rzeczypospolitej Polskiej”, w 59. rocznicę skazania go wraz z sześciu innymi „Żołnierzami Wyklętymi” przez Wojskowy Sąd Rejonowy w Warszawie na karę śmierci
- Krzyż Walecznych.

Mjr Marian Bernaciak „Orlik” (1917 – 1946) – w czasie kampanii wrześniowej aresztowany przez Sowietów, zbiegł z transportu do obozu w Kozielsku. Działał w ZWZ-AK, od 1943 r. dowodził oddziałem partyzanckim. Po zajęciu Polski przez Armię Czerwoną początkowo zdemobilizował oddział, a później go odtworzył i podporządkował DSZ-WiN. Dowodził jednym z największych zgrupowań partyzanckich na Lubelszczyźnie. Zginął w walce w 1946 r.

Ordery i odznaczenia

- Krzyż Wielki Orderu Odrodzenia Polski – nadany pośmiertnie „za wybitne zasługi dla niepodległości Rzeczypospolitej Polskiej” przez Prezydenta RP Lecha Kaczyńskiego w roku 2009.

Kpt. pil. Henryk Flame „Bartek” (1918 – 1947) jako zawodowy podoficer uczestniczył w kampanii wrześniowej. W konspiracji od 1940 r., założył organizację HAK współpracującą z AK, a później samodzielny oddział partyzancki, który podporządkował NSZ. Z czasem objął komendę nad zgrupowaniem, które w 1946 r. liczyło około 350 żołnierzy. Po sfałszowanych wyborach ze stycznia 1947 r. ujawnił się. W tym samym roku został zamordowany przez funkcjonariusza MO.

Por. Franciszek Jaskulski „Zagończyk” (1914 – 1947) – w kampanii wrześniowej uczestniczył w obronie Warszawy, później działał w ZWZ-AK. Dowodził oddziałem partyzanckim, brał udział w akcji „Burza”. Aresztowany przez komunistów w 1945 r., został skazany na karę śmierci, zbiegł jednak z więzienia. Stworzył podporządkowany WiN Związek Zbrojnej Konspiracji, liczący około 1 tys. osób, działający na ziemi radomskiej, łódzkiej i kieleckiej. Aresztowany w 1946 r., skazany na karę śmierci i zamordowany w 1947 r.

Ordery i odznaczenia

- Krzyż Kawalerski Orderu Virtuti Militari
- Krzyż Walecznych
- Krzyż Oficerski Orderu Odrodzenia Polski - pośmiertnie w roku 2009.

Por. Józef Kuraś „Ogień” (1915 – 1947) – uczestnik kampanii wrześniowej, do konspiracji szedł już w 1939 r. Działał w Konfederacji Tatrzańskiej dowodząc oddziałem dywersyjnym, później był żołnierzem AK. Od 1944 r. dowodził oddziałem Ludowej Straży Bezpieczeństwa. Po 1945 r. zorganizował jedno z większych zgrupowań partyzanckich, które pod kryptonimem „Błyskawica” operowało na Podhalu. Podlegało mu kilka kompanii liczących w sumie około 400 żołnierzy, a wraz z siecią pomocniczą kilka tysięcy osób. Zginął w zasadzce w lutym 1947 r.

Kpt. Stanisław Sojczyński „Wojnar”, „Zbigniew”, „Warszyc” (1910 – 1947) – walczył w kampanii wrześniowej, a później zszedł do konspiracji – był oficerem SZP–ZWZ–AK. Po rozwiązaniu AK odtworzył podległe mu jednostki. Powołane spośród nich Konspiracyjne Wojsko Polskie, systematycznie rozbudowywane, skupiało wraz z aparatem pomocniczym około 3 tys. osób. Aresztowany w czerwcu 1946 r., został skazany na karę śmierci i zamordowany w lutym 1947 r.

Mjr Jan Tabortowski „Bruzda” (1906 – 1954) – zawodowy oficer WP uczestnik kampanii wrześniowej. Od 1940 r. działał w konspiracji, kierował inspektorem łomżyńskim, a później suwalskim ZWZ – AK. Po 1945 r. działał najpierw w AKO, a następnie w WiN. Zginął latem 1954 r., był ostatnim zawodowym oficerem WP poległym w akcji przeciw komunistycznemu reżimowi.

Ordery i odznaczenia

- Krzyż Wielki Orderu Odrodzenia Polski – pośmiertnie w roku 2009.

Ppor. Anatol Radziwonik „Olech” (1916 – 1949) – oficer AK w Obwodzie AK Szczuczyn, po zajęciu Kresów przez Armię Czerwoną i włączeniu ich do ZSRS pozostał na tym terenie, walcząc z Sowietami w obronie ludności polskiej. W 1945 r. objął komendę nad połączonymi obwodami Szczuczyn i Lida. W kolejnych latach dowodził na tym terenie oddziałami i patrolami partyzanckimi liczącymi w szczytowym momencie rozwoju kilkuset żołnierzy, stawiającymi zbrojny opór Sowietom. Zginął w walce z NKWD w 1949 r.

Pplk Andrzej Rzewuski „Hańcza” „Wojmiir”, „Przemysław”, „Abrek”, „Fok”, „Zagończyk” (1895 – 1946) – zawodowy oficer WP uczestnik I wojny światowej i wojny polsko – bolszewickiej, w czasie której był oficerem wywiadu wojskowego. Walczył w kampanii wrześniowej 1939 r., a później zszedł do konspiracji, był m.in. komendantem Okręgu Poznań AK. Po rozwiązaniu AK utworzył Wielkopolską Samodzielną Grupę Ochotniczą „Warta”, której rozniary wraz z aparatem pomocniczym szacowane są na 5-6 tys. osób. Po aresztowaniu przez bezpiekę w maju 1946 r. popełnił samobójstwo w więzieniu.

Kpt. Kazimierz Kamiński „Huzar” (1919 – 1953) – walczył w kampanii wrześniowej, a następnie zaangażował się w działania ZWZ-AK. Po zajęciu Polski przez Armię Czerwoną objął dowództwo nad oddziałem samoobrony AKO-WiN w Wysokiem Mazowieckiem. Wkrótce podporządkował się VI Brygadzie Wileńskiej, nad którą objął komendę w 1949 r. Działal na Białostocczyźnie i Mazowszu. Przez wiele lat nieuchwytny dla bezpieki, przeprowadził ponad sto akcji zbrojnych przeciw komunistom. Ostatecznie padł ofiarą prowokacyjnej operacji MBP o kryptonimie „Cezary”. Podstępnie ujęty w 1952 r., po ciężkim śledztwie został skazany na karę śmierci i zamordowany w 1953 r.

Ordery i odznaczenia

- Krzyż Wielki Orderu Odrodzenia Polski – nadany pośmiertnie „za wybitne zasługi dla niepodległości Rzeczypospolitej Polskiej” przez prezydenta RP Lecha Kaczyńskiego w roku 2007.

Rotmistrz Witold Pilecki (1901 – 1948) – walczył w kampanii wrześniowej 1939 r., a następnie współtworzył konspiracyjną Tajną Armię Polską. Ochotniczo zgłosił się do misji przedostania się do obozu koncentracyjnego KL Auschwitz i utworzenia tam siatki konspiracyjnej. Przebywał w obozie w latach 1940–1943, a następnie zbiegł i powrócił do pracy konspiracyjnej – już w AK. Brał udział w Powstaniu Warszawskim, współpracował następnie z II Korpusem Polskim. Ujęty w 1947 r., został przez komunistów za działalność niepodległościową skazany na śmierć i zamordowany w 1948 r.

Ordery i odznaczenia

- Krzyż Walecznych - dwukrotnie
- Krzyż Komandorski Orderu Odrodzenia Polski - pośmiertnie (1995)
- Order Orła Białego – pośmiertnie przyznany przez prezydenta Polski Lecha Kaczyńskiego (2006).

Mjr Zygmunt Szendzielarz „Łupaszka” (1910 – 1951) oficer WP, uczestnik kampanii wrześniowej. Od 1940 r. działał w konspiracji, między innymi tworzył sieć wywiadowczą na Wileńszczyźnie. W 1943 r. objął dowództwo nad oddziałem leśnym, który rozwinął w 5. Brygadę Wileńską AK (nazywaną Brygadą Śmierci). Po 1945 r. i włączeniu Wileńszczyzny do ZSRS odtworzył 5 Brygadę na Białostocczyźnie, później walczył także w Borach Tucholskich. Aresztowany w 1948 r., został przez komunistów skazany na karę śmierci i zamordowany w 1951 r.

Ordery i odznaczenia

- Krzyż Virtuti Militari V klasy, za udział w kampanii wrześniowej 1939 roku
- Krzyż Walecznych (1944 r.)
- Krzyż Złoty Orderu Virtuti Militari - pośmiertnie przyznany przez Prezydenta Polski na uchodźstwie (1988 r.)
- Krzyż Wielki Orderu Odrodzenia Polski - pośmiertnie

przyznany przez Prezydenta RP Lecha Kaczyńskiego (2007 r.).

Danusia Siedzikówna „Inka” (1928-1946) - w czasie wojny straciła oboje rodziców. Wstąpiła do AK wraz z siostrą, aby walczyć o wolną Polskę. W czerwcu 1945 była aresztowana przez grupę NKWD-UB za współpracę z antykomunistycznym podziemiem. Została uwolniona z konwoju przez patrol odtworzonej na Białostocczyźnie 5 Wileńskiej Brygady AK pod dowództwem mjr. „Łupaszki”, w której następnie służyła jako sanitariuszka. Od roku 1946 jej jednostka walczyła z władzą komunistyczną na terenie Pomorza. W lipcu tego roku została aresztowana w Gdańsku, gdy organizowała zaopatrzenie medyczne dla oddziału. Mimo bicia i poniżania przez UB-eków nikogo nie wydała. W grypsie z więzienia "Inka" napisała: *Powiedzcie mojej babci, że zachowałam się jak trzeba*. Nawet sąd stalinowski nie udowodnił jej (sanitariuszce) osobistego udziału w zastrzeleniu funkcjonariuszy UB i MO; mimo to skazał ją na karę śmierci. Ostatnie słowa „Inki” brzmiały: *Niech żyje*

Polska! Niech żyje „Łupaszko”. Została rozstrzelana na 5 dni przed uzyskaniem pełnoletności. Prezydent Bierut nie skorzystał z prawa łaski. Do dziś nie wiadomo co zrobiono z jej zwłokami.

Kpt. Adam Boryczka „Tońko” (1913 – 1988) – walczył w kampanii wrześniowej, przedostał się do Wojska Polskiego we Francji, a następnie do Wielkiej Brytanii. Jako cichociemny w 1942r. został zrzucony do kraju. Działal w dywersji na Wileńszczyźnie. Po 1945 r. pozostał w konspiracji, działał w „NIE” i DSZ. Po powołaniu WiN został kurierem między krajem a Delegaturą Zagraniczną. Aresztowany podczas próby nielegalnego przejścia granicy PRL w 1954 r. Więzienie opuścił w 1967 r.

Mjr Adam Lazarowicz „Klamra” (1902-1951) – walczył jako ochotnik w 1919 r. z Ukraińcami na Wołyniu i w wojnie z bolszewikami w 1920 r. Został kierownikiem szkoły w Gumniskach. W kampanii wrześniowej pełnił funkcję komendanta miasta Dębica. Do 1944 r. był komendantem AK Obwodu Dębica. Rozpracował niemiecką broń rakietową V-2. W czasie akcji „Burza” dowodził 5 Pułkiem Strzelców Konnych AK. W lutym 1945 został kierownikiem Okręgu Rzeszowskiego WiN, a następnie Okręgu Wrocławskiego. W grudniu 1946 mianowano go zastępcą Prezesa IV Zarządu Głównego WiN ppłk. Łukasza Cieplińskiego. 5 grudnia 1947 został aresztowany przez UB i po brutalnym śledztwie skazany na karę śmierci przez Wojskowy Sąd Rejonowy w Warszawie. Wyrok wykonano 1 marca 1951 w więzieniu mokotowskim.

Płk. Wacław Lipiński „Obywatel Socha” (1896 – 1949) – żołnierz Legionów, zawodowy oficer WP, działacz pilsudczykowski, historyk. W kampanii wrześniowej 1939 r. walczył w obronie Warszawy, a następnie działał początkowo na Węgrzech, a od 1942 r. w okupowanym kraju w konspiracyjnym Konwencie Organizacji Niepodległościowych. Od 1946 r. był przewodniczącym konspiracyjnego Stronnictwa Niezawisłości Narodowej i jednym ze współtwórców KPODPP. Aresztowany w 1947 r. został zamordowany w więzieniu w 1949 r.

Kpt. Włodzimierz Marszewski „Gorczyca” (1891 – 1948) – działacz narodowy, oficer WP. Walczył w kampanii wrześniowej 1939 r. W czasie II wojny światowej związany z działającym w podziemiu ruchem narodowym, od 1945 r. wchodził w skład kierownictwa konspiracyjnego SN, a także kierował pracami Komendy Głównej NZW. Był jednym ze współtwórców KPODPP. Ujęty przez bezpiekę w 1947 r., za działalność niepodległościową został skazany na śmierć i zamordowany w 1948 r.

Ppor. Aleksander Arkuszyński "Maj" (ur. w 1918 r.) – obecnie generał brygady Wojska Polskiego, kawaler orderu Virtuti Militari, odznaczony dwukrotnie Krzyżem Walecznych. Od lutego 1944 roku pełnił funkcję dowódcy nad partyzanckim oddziałem Grom. Od lipca 1944 r. w ramach planu "Burza" wraz z macierzystym 25 Pułkiem Piechoty AK uczestniczył w wielu starciach z wojskami niemieckimi m.in. na Krzyżówkach pod Kawęczynem i Diabłą Górą, w Moszczenicy, Srocku, Rozprzy i Petrykozach. Po wkroczeniu wojsk sowieckich zmuszony był do ukrywania się. Wszedł w szeregi Ruchu Oporu AK, dowodząc nowoutworzonym oddziałem „Żryw”. 10 czerwca 1945 roku dowodził akcją opanowania siedziby UB w Pabianicach uwalniając 10 uwięzionych. W 1949 roku został aresztowany i osądzony pod fałszywymi zarzutami. Po blisko 3-letnim śledztwie Wojewódzki Sąd w Łodzi uniewinnił go.

24 kwietnia 2008 roku Prezydent RP, Lech Kaczyński mianował go do stopnia generała brygady. W 2013 r. w uznaniu wybitnych zasług został przez prezydenta Bronisława Komorowskiego odznaczony Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski. Jest również honorowym obywatelem Piotrkowa Trybunalskiego i Pabianic.

Byli i tacy żołnierze, którzy zhańbili się zdradą i kolaboracją, czym w pełni zasłużyli na miano wyklętych z narodu polskiego. Jednak tkwiąc w komunistycznym systemie odwróconych wartości do dziś usiłują uchodzić za szanowanych obywateli państwa, które sami zdradzili. Oto jeden przykład. Niestety nie jedyny.

Marian Strużyński vel Reniak (1922 – 2004) – w czasie wojny był żołnierzem AK, a po 1945 r. działał w WiN. Zwerbowany do współpracy przez UB w 1947 r. pod ps. „Irka” donosił na swych towarzyszy broni. W kolejnych latach pod ps. „7”, „Karol” i „Robert” jako agent UB przyczynił się do rozbicia Rady WiN Olkusz, przenikał także do oddziałów niepodległościowych, przyczyniając się do ich likwidacji. Jego działalność agenturalna umożliwiła bezpiecne rozbicie w Małopolsce m.in. oddziałów partyzanckich: Stanisława Ludzi „Harnasia”, Józefa Miki „Leszka” i Stanisława Nowaka „Iskry”. Od 1951 r. uczestniczył w jednej z największych gier operacyjnych bezpieki – operacji „Cezary”. W jej ramach odegrał m.in. kluczową rolę w rozbiciu oddziału kpt. Kazimierza Kamińskiego „Huzara”. Wskutek jego działań co najmniej dwóch partyzantów zginęło w walce z UB, a dwunastu zostało ujętych, skazanych na karę śmierci i straconych. Po 1957 r. został kadrowym funkcjonariuszem SB, z resortu odszedł w 1964 r. Na emeryturze zajął się twórczością literacką, pisząc m.in. beletryzowane historie z czasu swej działalności agenturalnej.

TWÓRCY I ORGANIZATORZY KOMUNISTYCZNEGO TERRORU

Warto przyjrzeć się również bliżej tym, którzy tworzyli i organizowali komunistyczny aparat terroru. Byli to nie tylko komunistyczni politycy i funkcjonariusze MBP, ale również sędziowie i prokuratorzy wydający wyroki wieloletniego więzienia i śmierci na patriotów polskich, niezgadzających się na sowiecką okupację kraju. Peerelewski aparat przemocy wspierali również usłużni dziennikarze nazywający „Żołnierzy Wyklętych” bandytami. Podobną funkcję pełnili niektórzy pisarze, filmowcy i inni twórcy kultury a także nauczyciele wychowujący młodzież w duchu socjalistycznym. Wszyscy oni tworzyli w świadomości społecznej fałszywy obraz walczących o suwerenną i niepodległą Polskę nazywając ich przestępcami i zbrodniarzami. Natomiast zdrajców Polski, sowieckich kolaborantów i komunistycznych oprawców określali mianem polskich patriotów, mężów stanu, bohaterów i autorytetów. Skutki tak odwróconego świata wartości trwają często w świadomości ludzi do dziś.

- **Iwan Sierow** (1905 – 1990) – wysoki rangą funkcjonariusz NKWD. Jeden z największych zbrodniarzy stalinowskich. Współodpowiedzialny za mord polskich oficerów w Katyniu i wywózki

ludności polskiej do obozów i na zesłanie. Rozbijał polską konspirację niepodległościową (osobiście przesłuchiwał i torturował gen. Leopolda Okulickiego). Był głównym doradcą NKWD przy MBP. Jako gen. Iwanow 27 i 28 marca 1945 roku kierował aresztowaniem 16 przywódców Polskiego Państwa Podziemnego (proces szesnastu), za co Stalin odznaczył go tytułem Bohatera Związku Radzieckiego i awansował do stopnia generała-pułkownika. Kierował działaniami NKWD na ziemiach polskich i nadzorował masowe aresztowania byłych AK-owców. Wydatnie przyczynił się do rozbicia struktur AK i Polskiego Państwa Podziemnego. Bolesław Bierut nadał mu w 1946 r. Krzyż Orderu Virtuti Militari.

- **Bolesław Bierut** (1892 – 1956) – przed wojną członek KPP szkolony w Związku Sowieckim. W czasie wojny agent NKWD. Skierowany do Warszawy jako członek kierownictwa PPR. Zaufany człowiek Stalina, pełniący wiele funkcji państwowych i partyjnych w Polsce m. in. prezydenta kraju. W latach 1948 – 1956 kierował partią komunistyczną, był odpowiedzialny za sowietyzację Polski i utrzymanie jej podległości wobec Moskwy.
- **Stanisław Radkiewicz** (1903 – 1987) - generał dywizji bezpieczeństwa publicznego, działacz komunistyczny, członek KPP, PZPR, W latach 1944 – 1954 Kierownik Resortu Bezpieczeństwa Publicznego, a następnie Minister Bezpieczeństwa Publicznego, poseł na Sejm, organizator terroru stalinowskiego w Polsce, szara eminencja PRL.
- **Jakub Berman** (1901 – 1984) - działacz komunistyczny żydowskiego pochodzenia, wicepremier, poseł na Sejm PRL. W latach 1949–1954 był członkiem Komisji ds. Bezpieczeństwa Publicznego, nadzorującej aparat represji stalinowskich w Polsce, współodpowiedzialny za zbrodniczą działalność MBP. Koordynował przygotowywanie licznych procesów politycznych, prześladowania kilkuset tysięcy członków AK, BCh i NSZ. Miał kierowniczy udział w morderstwach politycznych.
- **Mieczysław Moczar** właściwie Mykoła Demko (1913 – 1986) – od 1937 r. należał do KPP, a następnie do PPR. Od 1940 r. agent sowieckiego wywiadu wojskowego – GRU o pseudonimie „Woron”. Od 1942 dowódca GL i AL w okręgu łódzkim, kieleckim i lubelskim. W latach 1945 – 1948 był okrutnym szefem UB w Łodzi. Został generałem dywizji KBW. Był ministrem spraw wewnętrznych, wieloletnim prezesem NIK, posłem na Sejm PRL.
- **Józef Różański** właściwie Józef Goldberg (1907 – 1981) – przed wojną ukończył studia prawnicze. Został członkiem KPP i był agentem NKWD. W czasie wojny uciekł do ZSRR, gdzie został funkcjonariuszem NKWD. Brał udział w rozstrzeliwaniu więźniów. Od 1944 r. robił błyskotliwą karierę w MBP, aż do stopnia pułkownika. Ponurą sławę przyniosły mu brutalne metody śledcze. Osoby przesłuchiwane przez niego określały Różańskiego jako bezwzględnego sadystę stosującego wymyślne tortury. Nadzorował śledztwo w sprawie Witolda Pileckiego i był faktycznym sprawcą skazania go na karę śmierci. Ze służby w MBP odszedł odznaczony Orderem Krzyża Grunwaldu, Krzyżem Oficerskim i Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, a także Złotym Krzyżem Zasługi. Nigdy nie wykazał skruchy z powodu popełnionych zbrodni.
- **Roman Romkowski** właściwie Nasiek (Natan) Grinszpán-Kikiel (1907 – 1968) – działacz komunistyczny pochodzenia żydowskiego. Od 1927 r. należał do KPP. Od 1930 przebywał w ZSRR. Od 1944 r. w PPR. Zajmował kierownicze stanowiska w MBP od 1944 r. Osobiście przesłuchiwał rotmistrza Pileckiego. W 1949 został mianowany generałem brygady bezpieczeństwa publicznego. W latach 1949 do 1954 nadzorował aparat represji stalinowskich w Polsce z ramienia PZPR. W 1956 r. aresztowany i skazany na 15 lat więzienia za torturowanie zatrzymanych. Zwolniony z więzienia po 8 latach.
- **Julia Brystiger** pseudonim „Krwawa Luna” (1902 – 1975) – przed wojną uzyskała doktorat z filozofii i pracowała jako nauczycielka. Była działaczką nielegalnej Komunistycznej Partii Zachodniej Ukrainy. W 1939 po zajęciu Ziemi Wschodnich Rzeczypospolitej Polskiej przez Armię Czerwoną przyjęła obywatelstwo sowieckie. Od 1944 r. w PPR; jednocześnie rozpoczęła karierę

w MBP. Nadzorowała pierwszy etap śledztwa: osobiście katowała zatrzymanych, miała własne wyrafinowane metody znęcania się nad nimi. Przesłuchiwani wspominają ją jako zbrodnicze monstrum przewyższające okrucieństwem niemieckie dozorcynie z obozów koncentracyjnych.

- **Helena Wolińska** właściwie Felicja Danielak (1919 – 2008) - działaczka komunistyczna pochodzenia żydowskiego, prokurator, nauczyciel akademicki, oskarżająca w procesach politycznych okresu stalinizmu w Polsce Ludowej w tym w tzw. mordach sądowych m. in. gen. Augusta Fieldorfa „Nila”. Próby ekstradycji z Anglii i osądzenia jej zbrodni w Polsce komentowała jako przejawy antysemityzmu.
- **Mieczysław Widaj** (1912 – 2008) – walczył w obronie Polski w 1939 r., a w czasie okupacji jako oficer AK. Od marca 1945 r. w LWP, gdzie dosłużył się stopnia pułkownika. Został zastępcą przewodniczącego Najwyższego Sądu Wojskowego. W latach 1945-1953 był odpowiedzialny za skazanie na śmierć 106 żołnierzy podziemia niepodległościowego, w tym m. in. legendarnego majora Zygmunta Szendzielarza.
- **Stefan Michnik** (ur. 1929 r.) – Od 1947 w PPR a następnie PZPR. W 1950 został dobrowolnym, tajnym informatorem służby bezpieczeństwa o pseudonimie "Kazimierzak". Następnie został rezydentem Informacji Wojskowej. Był sędzią w procesach żołnierzy podziemia niepodległościowego. Oskarżony o zbrodnie stalinowskie nie został wydany polskiemu wymiarowi sprawiedliwości przez sąd szwedzki (obecnie mieszka w Szwecji), który uzasadnił swą decyzję przedawnieniem.
- **Zygmunt Bauman** (ur. 1925 r.) – po wybuchu wojny uciekł wraz z rodzicami do ZSRR, gdzie wstąpił do komsomolu i służył w sowieckiej milicji. Od 1944 był oficerem politycznym tzw. „politrukiem”. Został również agentem-informatorem Informacji Wojskowej o pseudonimie „Semjon”. Od 1945 r. w KBW. W 1946 r. wstąpił do PPR. W 1949 r. został mianowany szefem Oddziału Propagandy i Agitacji w Zarządzie Politycznym KBW. Brał udział w walce z żołnierzami podziemia antykomunistycznego w stopniu majora, dowodząc grupą, która wyróżniła się schwytaniem wielkiej ilości „bandytów”. Obecnie porównuje swoje działania z tamtego okresu ze współczesną walką z terrorystami Al – Kaidy. Nie ma poczucia winy. Jest znany jako wybitny socjolog, filozof i eseista.

SŁOWNICZEK

Akcja burza – akcja wojskowa zorganizowana i podjęta przez oddziały AK przeciwko wojskom niemieckim w końcowej fazie okupacji. Trwała od 04.01.1944 do stycznia 1945 r. a rozkaz jej rozpoczęcia wydał w listopadzie 1943 r. Komendant Główny AK gen. Tadeusz Komorowski.

Amnestia – jednorazowe darowanie lub złagodzenie prawomocnie orzeczonych kar lub środków karnych za popełnione przestępstwa lub wykroczenia określonego rodzaju, poprzez wydanie aktu prawnego.

AL - Armia Ludowa. Lewicowa zbrojna konspiracyjna organizacja wojskowa związana z Polską Partią Robotniczą.

BCh – Bataliony Chłopskie. Konspiracyjna organizacja zbrojna polskiego ruchu ludowego licząca około 160 tys. ludzi. Działająca w czasie II wojny światowej na terenie okupowanej Polski. Po AK była to największa formacja zbrojna.

GL – Gwardia Ludowa. Zbrojna konspiracyjna organizacja PPR utworzona w marcu 1942 r. Przekształcona w AL w styczniu 1944 r.

Kazamaty – jedno ze znaczeń to: lochy w twierdzy służące jako więzienie.

KBW - Korpus Bezpieczeństwa Wewnętrznego. Specjalna formacja wojskowa, wchodząca w skład sił zbrojnych PRL, podporządkowana z uwagi na cele działań ministrowi bezpieczeństwa publicznego (1945–1954) a następnie ministrowi spraw wewnętrznych, używana przez władze komunistyczne do walki z podziemiem niepodległościowym.

KPP – Komunistyczna Partia Polski. Agenturalna partia (utworzona po powstaniu niepodległej Polski po I wojnie światowej), której celem była rewolucja, likwidacja państwa polskiego i włączenie jego terytorium do Związku Radzieckiego jako kolejnej sowieckiej republiki. Podczas wojny polsko – rosyjskiej w roku

1920 jej członkowie byli po stronie Rosji Sowieckiej, dlatego KPP była nielegalna w Polsce przed II wojną światową.

Kulak – stosowane w ZSRR pogardliwe określenie właściciela lub użytkownika dużego gospodarstwa rolnego. Po II wojnie światowej pojęcie kulaka pojawiło się również w innych krajach socjalistycznych. Określenie to propagowało obraz kulaka jako wyzyskiwacza chłopów i wroga proletariatu.

MBP – **Ministerstwo Bezpieczeństwa Publicznego**. Organ bezpieczeństwa wewnętrznego zorganizowany w czasie budowy dyktatury komunistycznej w powojennej Polsce na polecenie i pod dyktando władz radzieckich, odpowiedzialny za masowe krwawe represje na obywatelach w okresie stalinizmu. W terenie **MBP** reprezentowane było przez **Urzędy Bezpieczeństwa Publicznego (UBP)** potocznie określane skrótem **UB**.

MO – **Milicja Obywatelska**. Mundurowa formacja w PRL o charakterze policyjnym służąca do walki z przestępczością oraz zapewnienia bezpieczeństwa publicznego, używana przez władze komunistyczne do walki z podziemiem niepodległościowym.

NKWD – **Ludowy Komisariat Spraw Wewnętrznych Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich (ZSRR)**. Nazwa NKWD stała się w potocznym rozumieniu synonimem wszelkich zbrodni dokonanych przez Sowietów. NKWD było głównym narzędziem w rękach władz radzieckich, którym posłużono się do ogromnych represji wobec własnych obywateli i obywateli innych krajów (w tym Polski). Organy NKWD były wykonawcą zbrodni katyńskiej, oraz egzekucji Polaków po wojnie i więzienia ich w byłych obozach koncentracyjnych np. na Majdanku. Przez więzienie NKWD na zamku w Lublinie przeszło po wojnie do 1954 r. około 35 tys. Polaków z czego 333 poniosło śmierć.

PPR – **Polska Partia Robotnicza** utworzona w 1942r. przez polskich komunistów (wielu należało przed wojną do KPP) przybyłych z ZSRR. PPR posiadała oddziały partyzanckie. Specjalna komórka aktywistów PPR zajmowała się także inwigilacją działaczy podziemia niepodległościowego i żołnierzy AK oraz innych organizacji konspiracyjnych. Celem tych akcji było rozbięcie niekomunistycznych organizacji konspiracyjnych, w szczególności Armii Krajowej.

PRL – **Polska Rzeczpospolita Ludowa**. Oficjalna nazwa państwa polskiego w latach 1952–1989. Uprzednio, w latach 1945 – 1952 ten sam organizm państwowy funkcjonował jako podmiot prawa międzynarodowego pod nazwą Rzeczpospolita Polska, zwana propagandowo Polską Ludową.

Proces szesnastu – pokazowy proces polityczny przywódców Polskiego Państwa Podziemnego przeprowadzony w dniach 18 – 21 czerwca 1945 r. w Moskwie. Polacy zostali zwabieni do Pruszkowa celem przeprowadzenia rozmów z radzieckim generałem Iwanem Sierowem. Rozmowy miały dotyczyć sytuacji w kraju i osiągnięcia porozumienia z Rosjanami. Po przybyciu na miejsce spotkania w dniu 27 marca 1945 r. wszyscy przybyli zostali aresztowani i wywiezieni do Moskwy.

PZPR – **Polska Zjednoczona Partia Robotnicza**. Partia komunistyczna powstała w roku 1948 z połączenia PPR z częścią kolaborujących działaczy PPS. Rządziła PRL aż do samorozwiązania w roku 1989.

Rekwizycja - zajęcie środków (pieniądze), żywności lub innych przedmiotów, zwykle na potrzeby wojska.

WYKAZ SKRÓTÓW

AK – **Armia Krajowa**

AKO – **Armia Krajowa Obywatelska**

DSZ – **Delegatura Sił Zbrojnych**

D-ca - dowódca

Kedyw – **Kierownictwo Dywersji Komendy Głównej AK**

KOR – **Komitet Obrony Robotników**

KPODPP – **Komitet Porozumiewawczy Organizacji Demokratycznych Polski Podziemnej**

LWP – **Ludowe Wojsko Polskie**

NIK – **Najwyższa Izba Kontroli**

NOW – **Narodowa Organizacja Wojskowa**

NSZ – **Narodowe Siły Zbrojne**

p. o. – pełniący obowiązki

POW – **Polska Organizacja Wojskowa**

ps. – pseudonim

PUBP – **Powiatowy Urząd Bezpieczeństwa Publicznego**

ROPCiO – Ruch Obrony Praw Człowieka i Obywatela
SN – Stronnictwo Narodowe
SZP – Służba Zwycięstwu Polski
UB – Urząd Bezpieczeństwa
WiN – Wolność i Niezawisłość
WP – Wojsko Polskie
WUBP – Wojewódzki Urząd Bezpieczeństwa Publicznego
ZSRR – Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich
ZWZ – Związek Walki Zbrojnej

gen. – generał
plk – pułkownik
pplk – podpułkownik
mjr – major
kpt. – kapitan
por. – porucznik
ppor. – podporucznik
pp. – pułk piechoty

ŹRÓDŁA:

„Atlas polskiego podziemia niepodległościowego 1944–1956”, red. Wnuk R., Poleszak S., Jaczyńska A., Śladecka M. wyd. IPN, Warszawa–Lublin 2007.

„Od niepodległości do niepodległości. Historia Polski 1918-1989”, Dziurok A., Gałęzowski M., Kamiński Ł., Musiał F. wyd. IPN, Warszawa 2011.

„W Hołdzie Narodowym Siłom Zbrojnym” – wyd. NORTOM, Wrocław 2011.

„Zawsze w pierwszej linii”, Szwedo B. Wydawnictwo Ordynariatu Polowego Wojska Polskiego Oficyna Wydawnicza RYTM, Warszawa.

„Walczyli o wolność Polski”, Zieliński Z. wyd. APOSTOLICUM, Ząbki 1998.

<http://www.wikipedia.pl>
<http://podziemiezbrojne.blox.p>
<http://www.zolnierzewykleci.pl>
<http://www.solidarni.waw.pl>
<http://niewiarygodne.pl/>
<http://gmina.ksawerow.com>

Opracowanie przygotowali:

Tadeusz Cyrulski i Zbigniew Sysio

z pomocą Waleriana Wiśniewskiego i Adama Ziaja.